

Розглянуто заходи протидії сепаратизму в Каталонії, зокрема зазначена ефективність у боротьбі з активним сепаратизмом силових методів.

Ключові слова: сепаратизм; Каталонія; сецесія; причини сепаратизму; наслідки сепаратизму; методи протидії сепаратизму.

REFERENCES

1. Oklanda, M. (2017). Separatyzm i yoho vplyv na funkcionuvannia Yevropeiskoho Soiuzu ta yoho derzhavchleniv (*Separatism and its impact on the functioning of the European Union and its Member States*). URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/14064> (in Ukrainian).
2. Yakovyuk, I. (2014). Pravovi osnovy yevropeiskoi intehtatsii ta yii vplyv na derzhavno-pravovyi rozvytok Ukrainy (*Legal bases of European integration and its influence on the state-legal development of Ukraine*), abstract of the dissertation of Doctor of Science, Yaroslav Mudryi national law university. Kharkiv (in Ukrainian).
3. Boyle, K., Englebert, P. (2016). The Primacy of Politics in Separatist Dynamics. URL: http://cega.berkeley.edu/assets/miscellaneous_files/wgape/10_Englebert.pdf (in English)
4. Divak, V. (2008). Separatyzm yak sotsialno-politychne yavyshe: sutnist i prychny vynyknennia (*Separatism as a Socio-Political Phenomenon: Essence and Causes*), *Derzhava i pravo: zb. nauk. pr. Vyp. 39*. P. 690–695 (in Ukrainian).
5. Romaniuk, N. (2014). Separatism as a socio-political phenomenon of the present (*Separatyzm yak suspilno-politychne yavyshe suchasnosti*). URL: <https://internationalconference2014.wordpress.com/2014/10/20/> (in Ukrainian).
6. Separatism, «Cambridge Dictionary», Cambridge University Press, 2019. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/separatism>. (in English)
7. Consolidated version of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union (2010 / C 83/01) (Konsolidovani versii Dohovoru pro Yevropeyskyi Soiuz ta Dohovoru pro funkcionuvannia Yevropeiskoho Soiuzu (2010/S 83/01) 2010. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_b06. (in Ukrainian)
8. Poble, D. Europe of regions: do stronger regions lead to separatism sentiments? 2019. URL: <http://ukraine-analytica.org/europe-of-regions-do-stronger-regions-lead-to-separatism-sentiments/>. (in English)
9. Dronova, S. (2019). Catalonia and the Basque Country – two models of Spanish separatism (Katalonija i Strana Baskov – dve modeli ispanskogo separatizma). URL: http://dom-hors.ru/rus/files/arhiv_zhurnala/pep/2019/2/politics/dronova.pdf (in Russian).

УДК 323.285(6)

Філюк Вікторія,

бакалавр факультету міжнародних відносин спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки vikafilev@gmail.com

СУЧАСНІ НАЙВПЛИВОВІШІ ТЕРОРИСТИЧНІ ОРГАНІЗАЦІЇ АФРИКИ

У цій статті стосовно діяльності найвпливовіших терористичних організацій на Африканському континенті основну увагу приділено проблемам, із якими стикаються держави континенту в боротьбі з поширенням і наслідками тероризму. Хоча проведено численні дослідження для пояснення причин, динаміки та наслідків діяльності терористичних груп, у цій роботі особливо зауважено на тому, як ці групи здійснюють свої операції та які їх наслідки для мирних жителів. Крім того, проведено аналіз документів задля вивчення проблем, пов'язаних із діяльністю організацій «Аш-Шабаб», «Аль-Каїда ісламського Магрибу», «Армія опору Господа» й «Боко Харам» в Африці. У статті також зазначено, що основою виживання терористів є високоорганізована військова стратегія, чітко визначено цілі та добре організовані, хоча іноді й незадекларовані командні структури. Уникаючи прямого бою, групи терористів

здатні до тривалих бойових дій. Хоч і було проведено велику кількість операцій із боротьби з тероризмом, масштаби їх планування й здійснення пояснюють, чому тероризм досі існує. Той факт, що звичайні армії не бажають брати на озброєння якомога більше піхотинців, означає, що терористів завжди буде важко здолати. Як наслідок – високий рівень смертності в регіонах та гальмування розвитку Африканського континенту. Політикам ця стаття буде корисна, оскільки викоринити тероризм на теренах Африки досі не вдалося, хоча діяльність терористичних організацій в Африці й сьогодні обговорюється в Раді Безпеки ООН і в Міжнародному кримінальному суді.

Ключові слова: *тероризм; Африка; Аль-Шабаб; Аль-Каїда; Боко Харам; Армія опору Господа; Нігерія; Сомалі; Магриб.*

1. ВСТУП

Серед безлічі глобальних проблем сучасності проблема тероризму займає особливе місце. Терористичні організації становлять усе більшу загрозу не лише для країн Африки, а й для всієї світової спільноти. Збільшення кількості терористичних актів у разі невтручання може призвести до різних небезпек, таких як активізація релігійного екстремізму, поширення й незаконний оборот зброї, торгівля наркотиками, работоргівля, захоплення заручників та ін. Крім того, тероризм у наші дні відрізняється все більшою масштабністю, жорстокістю та цинізмом; терористичні акції сучасності не лише призводять до масових людських жертв, але й нерідко стають причиною знищення культурних цінностей, що не підлягають відновленню. Отже, розгляд цих процесів на прикладі Західної Африки свідчить, що регіон стає проекцією глобальних загроз сучасності.

Мета статті – дослідити найвпливовіші терористичні організації Африки та наслідки їхньої діяльності.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ще на початку 1990-х років терор активізувався в різних куточках планети, але не на Африканському континенті. Проте ситуація змінилася в 1998 р. після масштабного скоординованого теракту відразу у двох країнах – Кенії й Танзанії, коли напад піддалися посольства США в Найробі і Дар-ес-Саламі. Будівлі посольств були зруйновані, загинуло понад двісті чоловік, більше чотирьох тисяч поранено. При цьому лише дванадцять серед цих жертв – це американці [1, с. 247–254].

У 1990-ті роки терористичні напади в Африці були дещо епізодичними й обмежувалися відносно чітко визначеними місцевими умовами (наприклад в Алжирі, Ліберії, Сьєрра-Леоне та Уганді). Але тепер поява таких груп, як Боко Харам у Нігерії (із її регіональним розмахом), а також розповсюдження атак Шамабу в Сомалі, у Кенії та Уганду зробили тероризм ключовою загрозою безпеці в Африці.

За даними дослідження, яке проводилося ветераном африканської аналітики з безпеки Які Кіллерсом, головою Інституту досліджень безпеки, зазначено, що близько 37 % із 39 286 смертельних випадків пов'язані з насильством. Більшість мирних жителів загинуло в Нігерії переважно внаслідок нападів Боко Харам. Також відомо багато смертельних випадків, пов'язаних із нападом Аль-Шабаб у Сомалі.

У наші дні Африка стала головною ареною міжнародного тероризму. Особливістю діяльності терористичних організацій в Африці є їх висока мобільність, що пов'язано, зі свого боку, зі станом африканських кордонів: вони практично прозорі. І, як результат – сьогодні тут діють десятки великих міжнародних терористичних організацій: «Аль-Каїда ісламського Магрибу», «Рух за єдність і джихад» і «Ансар ад-Дін» у районі Сахеля, «Джамаат ахліс Сунна Ліддааваті валь-Джихад» («Боко Харам») у Нігерії, «Харакат аш-Шабаб аль-Муджахидін» у Сомалі, «Аль-Гамайя аль-Ісламія» в Єгипті, «Армія опору Бога» в Уганді, піратський терор в Аденській і Гвінейській затоках та ін. Сьогодні Африканський континент міцно охоплений цілою мережею терористичних організацій [6].

«Аль-Шабаб» – повстанська група, яка контролює значну територію Сомалі. Вона використовує партизанську війну й терористичну тактику для пошуку територіального контролю над країною. Бойові дії між федеральним урядом Сомалі та озброєними силами Аль-Шабаб витіснили й продовжують витісняти тисячі сомалійців, які потім утікають до Кенії, Джибуті, Ємену, Судану, Єгипту та Ефіопії.

Аль-Шабаб арабською мовою означає «молодь». Організація сформувалася як войовниче молодіжне крило нині відомого Союзу ісламських судів у 2006 р. в Сомалі. Її присутність обмежується Сомалі, уторгненням у Кенію та Ефіопію. Вона також відіграла певну роль у нападах 2002 р. на посольства США в Дар-ес-Саламі й Найробі, проте цей факт не є доведеним.

У 2014 р. американський ракетний удар на півдні Сомалі вбив Ахмеда Годана, лідера Аль-Шабаб у Сомалі. Шейх Ахмед Умар узяв на себе владу після смерті Годана і його вплив із тих пір спостерігався в смертельних атаках проти Кенії у 2015 році й столиці Сомалі Могадішо. Це означає, що напади Аль-Шабаб обмежуються не лише Сомалі. Вони нападають на всі країни, які воюють проти неї, як це доведено на прикладі 2 квітня 2015 р., коли чотири бойовики Аль-Шабаб напали на університет у Кенії під назвою Гарісса, що спричинило смерть 142 студентів, шести членів сил безпеки та чотирьох нападників. Це був найбільш смертоносний терористичний напад у Кенії після бомбардування посольства США в Найробі 7 серпня 1998 р. Нападники розділили студентів за релігією: мусульманам дозволили піти, а величезна кількість християн залишилася заручниками. «Аль-Шабаб» також створила судову систему в районах, де вона здійснює контроль. Передбачуваних злочинців судили й страчували. Усі «правопорушники» публічно страчуються за законом шаріату. Справи, починаючи від шпигунства до крадіжки, караються через страти, побиття та ампутації.

Однією з найвпливовіших терористичних організацій вважається також «Боко Харам». Вона заснована у 2002 р. в Нігерії. Це ісламська терористична група, яка ґрунтується на півночі Нігерії. Назву «Боко Харам» можна перекласти як «Заборона освіти на заході» [3, с. 12–16].

Спочатку ця організація вважалася миролюбною сектою, проте в червні 2009 р. радикальна секта провела короткочасне збройне повстання, намагаючись створити на півночі ісламську державу. Це повстання жорстко придушено військовими, у результаті чого багато людей загинуло (це переважно члени секти). Після суперечки з владою в Нігерії та смерті їхнього лідера Мохамеда Юсуфа у 2009 р. група почала організувати насильницькі напади на мирних жителів. Новий лідер, Абубакар Шекау оголосив джихад проти нігерійського уряду й США у 2010 р. У березні 2015 р. бойова група проголосила вірність Ісламській державі. За словами Шоли, Боко Харам відображає нігерійське суспільство. Вона розкриває парадокс у країні, яка є настільки багатою, але все одно залишається бідною. Молодь, котра входить в ряди секти, перебуває в списках безробітних. Багато мирних жителів також стверджують, що повстання Боко Харам є прямим наслідком поганого управління федеральними й штатними урядами Нігерії. Північ і південь економічно, політично та релігійно пройшли дуже різні шляхи, на прикладі яких дванадцять північних держав прийняли закони шаріату.

Отже, можна стверджувати, що бідність і релігія є головними опорними пунктами для терористичних груп. У 2015 р. в Нігерії зафіксовано найбільше зростання смертності від терористичних нападів, яке коли-небудь фіксувалося будь-якою країною. Смертність зросла більше ніж на 300 % та становила 7,512 смертельних випадків. Вплив тероризму на Нігерію можна продемонструвати тим, що більшість смертей від тероризму у 2014 р. відбулися в Сирії, Іраку й Нігерії. Окрім Боко Харам, бойовики Фулані є постійною загрозою в Нігерії. 5 травня 2015 р. терористи напали на мирних жителів та будівлі з вогнепальною зброєю та вибуховими пристроями в місті Гамбору Нгала в Нігерії. Щонайменше 315 людей загинули, кількість поранених не визначено, а численні будівлі були зруйновані під час нападу. У 2017 р. Боко Харам став відповідальним за 6644 смерті [9].

Дуже важливо зазначити, що фундаментальна ідеологія Боко Харам та Аль-Шабаб спираються на ваххабізм. Ця назва походить від мусульманського вченого сунітів Мухаммеда ібн Абд аль-Ваххаба, який проповідував ортодоксальний і консервативний іслам у Центральній Аравії (сучасна Саудівська Аравія) у XVIII ст. Це вчення, яке розглядає світ чорно-білим. Аль-Ваххаб прагнув довести іслам до своєї найчистішої форми, відкинувши всі інші релігії. Оперативні методи двох організацій майже однакові. Обидві групи націлені на армію, поліцію й усі державні установи. Тому Боко Харам та Аль-Шабаб не повинні розглядатися як такі, що працюють в опозиції. Вони доповнюють одне одного у вдосконаленні своїх терористичних актів [2, с. 201–224].

Ще однією терористичною організацією, про яку потрібно згадати, є Аль-Каїда.

Аль-Каїда в Ісламському Магрибі (АКІМ) – це мережа контрабандистів, викрадачів для викупу й повстанців, які діють на великій частині Сахеля. Сахель – посушливий район напівпустелі в південному кінці пустелі Сахара. «Магриб» – Північно-Західний африканський регіон, який уключав

старі ісламські імперії. АКІМ прагне до впливу через північну та сахелійську Африку, що віддзеркалює їхні масштаби.

Засновники групи стали бойовики зі збройної ісламської групи під час громадянської війни в Алжирі (1991–2002 рр.). Протягом останніх 11 років було декілька поколінь груп, які передавали членство й ідеологію один одному.

АКІМ широко прагне позбавити північну Африку західного впливу та уряди західного стилю. Її ідея закликає до встановлення ісламського устрою на територіях, які вони контролювали, вони часто вводили суворі форми законів шаріату. Як і Аль-Шабаб, АКІМ має зв'язки з франшизою Аль-Каїди й значною мірою залучає ісламське викладання ваххабітів. Подібно до Аль-Шабаб, АКІМ не є монолітною групою та часто між його командувачами існують розбіжності щодо того, як найкраще встановити ісламське панування. Іноді це призводить до розриву фракцій, що створюють власні групи, як наприклад, коли боєць «АКІМ» Мохтар Белмохтар відірвався, щоб сформувати групу, яку він називає «Ті, хто підписує кровну бригаду».

Абдельмалек Друкдел – нинішній загальний лідер АКІМ, але його повноваження обмежені кількома високопоставленими командирами. АКІМ фінансує себе через викрадання іноземців й утримання їх за викуп. Викуп для європейців може досягати 4,5 млн дол. АКІМ також активно залучається до контрабанди по Сахарі. Древні торгові шляхи, які колись використовували для транспортування солі та рабів, тепер використовуються для перевезення наркотиків і зброї з Південної Америки.

АКІМ є небезпекою для США та західних інтересів лише тоді, коли ці інтереси розміщені в Сахарі й Сахелі. АКІМ ще має продемонструвати здатність або реальну політичну волю розширити свою діяльність за межами своєї нинішньої сфери впливу [4, с. 17].

Терористичні організації добре організовані з чітко визначеними, хоча іноді й незадекларованими командними структурами. Найвідоміші та відомі терористичні групи в Африці заявили про вірність або Ісламській державі, або Аль-Каїді. Аль-Шабаб є філією Аль-Каїди. Терористичні групи, пов'язані з Аль-Каїдою, уключають Аль-Шабаб, фронт Аль-Нусра, Аль-Каїду на Аравійському півострові, Аль-Каїду в Ісламському Магрибі, бригади Абдулла Аззам і Аль-Каїда в Індійському субконтиненті. Боко Харам у Нігерії підтвердив свої зв'язки з бойовою групою Ісламської держави. Це означає, що Боко Харам додає до числа груп, пов'язаних із ISIL, які здійснюють теракти. Починаючи з березня 2015 р., Боко Харам ребрендував себе як провінцію Західної Африки Ісламської держави. Ці зв'язки забезпечують постійну актуальність та хороший запас інтелекту, логістики, підготовки й бойовиків. Крім того, взаємозв'язок Аль-Шабаба з іншими радикальними ісламістськими групами, такими як Аль-Каїда та Боко Харам, забезпечує унікальне відчуття мети, розширює сферу своєї влади й, що важливо, збільшує владу груп для створення впливу та досягнення цілей, крім того, що у 2015 р. Боко Харам поширився на сусідні країни – Камерун, Чад і Нігер. Хоча дії Боко Харама мають здебільшого локальний фокус, він також має міжнародну базу, якщо врахувати її посилення на інші групи. Тому транснаціональний тероризм добре працює для терористичних організацій у спробі поширити терор й узурпувати політичну владу. Транснаціональний тероризм гарантував, що Аль-Каїда надала фінансування, підготовку та матеріально-технічну підтримку Аль-Шабабу [8, с. 581–590].

Нові засоби масової інформації також експлуатуються цими групами для реклами своєї справи. Боко Харам користується цифровою й онлайн-пропагандою. Хоча група зневажає західну освіту, вона використовує її плоди, коли це їй найбільше підходить.

Нігерія витратила мільярди доларів і виділила десятки тисяч військовослужбовців для боротьби з Боко Харам, як і інші африканські країни зі значною зовнішньою підтримкою. Ці зусилля притупили владу цих груп. Із моменту обрання президента Мухаммаду Бухарі в Нігерії в березні 2015 р. Боко Харам, схоже, був витіснений із великих територій, які колись займав, але бойовики залишаються активними в Нігерії та сусідніх країнах.

У Східній Африці потужні армії з Ефіопії, Кенії та Уганди стикаються з Аль-Шабаб у Сомалі й Кенії. Присутність регіональних військ, що діють у рамках Місії Африканського Союзу в Сомалі, перешкодили Аль-Шабабу захопити країну. Окрім невдалих бомбардувань рейсу Daallo Airlines, Аль-Шабаб не змогла здійснити жодних серйозних нападів на сусідні країни за останній рік.

Серед військово-терористичних угруповань, які підтримують нестабільність на Африканському континенті («Боко Харам» в Нігерії, «Аль-Шабаб» в Сомалі, «Аль-Каїда» в країнах ісламського Магрибу, яка поширила терор на Малі і Нігер, й ін.), особливе місце займає так звана «Армія опору Господа» (Lord Resistance Army – LRA), яка з 1987 р. діє в Уганді. Її мета – боротьба з урядом на чолі з президентом Й. Мусевені, які перебувають при владі з 1986 р., а тактика – напади на цивільне населення, убивства й викрадення людей, включаючи жінок і дітей.

За весь час свого терору LRA нараховує десятки тисяч жертв у п'яти прилеглих до Уганди країнах (насамперед у Демократичній Республіці Конго та Центрально-Африканській Республіці). Лише за першу половину 2015 р. LRA здійснила понад 130 нападів на населені пункти, убито десятки, викрадено понад три сотні осіб. Однак це не Париж. На вбивства африканців сучасний світ дивиться крізь пальці й без інтересу.

LRA широко користується слабкістю, а то й відсутністю державної влади, нерозвиненістю інфраструктури, пористістю кордонів між державами. Банди LRA складають умови з іншими збройними угрупованнями задля розширення незаконної торгівлі, у т. ч. слоновою кісткою, алмазами та золотом.

На сьогодні діяльність LRA вийшла за рамки суто Уганди проблеми. Як і багато інших терористичних організацій на Африканському континенті, LRA розповсюдила свою діяльність за межами країни, зокрема на східну частину ЦАР, північний схід ДРК, а також низку територій Південного Судану та Республіки Чад.

Боротьба з LRA ведеться силами відразу декількох урядових армій – армії порушених держав, збройні сили відразу декількох місій ООН у регіоні, а також сили Регіональної ініціативи співпраці Африканського союзу, які створено лише й винятково для боротьби з LRA.

І ось, незважаючи на настільки значну «антитерористичну коаліцію», LRA, яка нараховує за різними оцінками всього від 300 до 1000 бойовиків, виявляється невразливою [7].

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, у діяльності терористичних організацій в Африці можна виокремити низку особливостей. По-перше, терористичні групи перешкоджають, як уже сказано, роботі миротворчих місій ООН й Африканського Союзу. По-друге, терористична загроза в Африці – це продукт об'єднання політичного та релігійного екстремізму з організованою злочинністю. Африка може перетворитися в резервуар вербування, підготовки й фінансування терористів і за межами Чорного континенту. Нарешті терористи можуть захопити контроль над такими стратегічними ресурсами, як нафта, уран, алмази та ін. Діяльність терористичних організацій в Африці сьогодні обговорюється в Раді Безпеки ООН («Аль-Каїди ісламського Магрибу», «Ансар ад-Дін» «Армія опору Господа») і в Міжнародному кримінальному суді («Армія опору Господа» й «Боко Харам»), але бажаного результату поки не досягнуто. Так, незважаючи на те, що проти «Армії опору Бога» ведуть боротьбу і уряд Уганди, і Міжнародний кримінальний суд, і СБ ООН, досі не можуть заарештувати жодного з лідерів цієї організації, щодо яких видано міжнародні ордери на арешт.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гармашов І. А. Сутність сучасного тероризму і його основні характеристики. Київ: Либідь, 2005. № 6. С. 247–254.
2. Ємельянов В. П. Поняття тероризму. *Вісник Академії правових наук України*. 1998. № 4. С. 201–224.
3. Стрімська М. Політичний тероризм: проблеми його визначення. *Політологічний часопис*. І. 1994. № 2. С. 12–16.
4. Богомолів А. Кіберджихад. В інтернеті діють сайти ісламських терористів. Москва: Нові вісті, 2001. С. 17.
5. Countering terrorism. URL: https://www.nato.int/cps/ua/natohq/topics_77646.htm.
6. Замков В. І. Тероризм – глобальна проблема сучасності. Москва: Гардаріка, 1996. С. 75.
7. African Countries Struggle to Contain Terror Groups. URL: <https://www.voanews.com/a/report-african-countries-struggle-to-contain-terror-groups/4597044.html>.

8. Shaffer R. The Terrorism, Ideology, and Transformations of Al-Qaeda. *Terrorism and Political Violence*. 2015. С. 581–590.
9. Shola J. O. Globalization of Terrorism: A Case Study of Boko-Haram in Nigeria. *International Journal of Politics and Good Governance*. 2015. № 6.1, quarter I.

Матеріал надійшов до редакції 02.10.2019 р.

THE MOST INFLUENTIAL MODERN TERRORIST ORGANIZATIONS IN AFRICA

In this article, which is focused on the activities of the most influential terrorist organizations on the African continent, the main attention is paid on the problems faced by the States of the continent in combating against the spreading and consequences of terrorism. Although numerous studies have been carried out to explain the causes, dynamics and consequences of terrorist groups, special attention is paid to the way how these groups carry out their operations and their consequences for civilians. In addition, the article analyzes the documents in order to study the problems associated with the activities of the organizations «al-Shabab», «al-Qaeda Islamic Maghreb», «Lord's resistance Army» and «Boko-Haram» in Africa. The article also investigates that the basis for the survival of terrorists is a military strategy, clearly defined goals and well-organized, however sometimes undeclared, command structures. Avoiding direct fights, terrorist groups are capable for long-term combats. Although a large number of counter-terrorism operations have been carried out, the scale of their planning and implementation explains why terrorism still exists. The fact that conventional armies are unwilling to take on many infantrymen means that it will be always difficult to defeat terrorists. As a result, there is a high mortality rate in the regions and a slowdown in the development of the African continent. This article will be useful for politicians, because it was not possible to eradicate terrorism in Africa, although the activities of terrorist organizations in Africa are being discussed today in the UN Security Council and the International criminal court.

Key words: terrorism; Africa; al-Shabab; al-Qaeda; Boko-Haram; Lord's resistance Army; Nigeria; Somalia; Maghreb.

REFERENCES

1. Garmashov I.A. The essence of modern terrorism and its main characteristics. Kyiv: Lybid, 2005. № 6. P. 247–254.
2. VP Emelianov The concept of terrorism. Bulletin of the Academy of Law Sciences of Ukraine. 1998. № 4. P. 201–224.
3. Strimskaya M. Political terrorism: problems of its definition. Political Science Journal. I. 1994. No. 2. P. 12–16.
4. Bogomolov A. Cyberjihad. The sites of Islamic terrorists are active on the Internet. Moscow: New News, 2001. P. 17.
5. Countering terrorism. URL: https://www.nato.int/cps/ua/natohq/topics_77646.htm.
6. Zamkov V.I. Terrorism is a global problem of the present. Moscow: Gardarika, 1996. P. 75.
7. African Countries Struggle to Contain Terror Groups. URL: <https://www.voanews.com/a/report-africancountries-struggle-to-contain-terror-groups/4597044.html>
8. Shaffer R. The Terrorism, Ideology, and Transformations of Al-Qaeda. *Terrorism and Political Violence*. 2015. P. 581–590.
9. Shola J. O. Globalization of Terrorism: A Case Study of Boko-Haram in Nigeria. *International Journal of Politics and Good Governance*. 2015. № 6.1, quarter I.